

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **77**

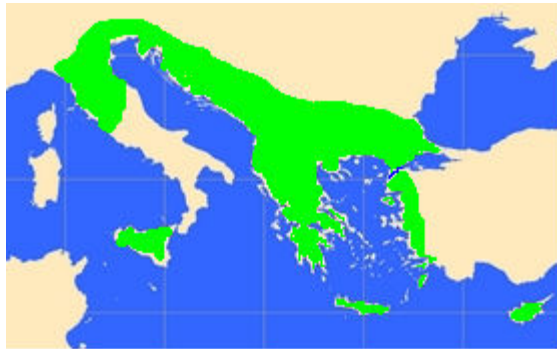
Dor'lar ve Apollon

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Apollon Yunan ve Roma tanrıları arasında önemli yer tutar. Zeus'un Leto'dan olan oğlu ve Artemis'in ikiz kardeşidir. Apollon kıta Yunanistan'a özgü bir tanrı olmayıp, **Dor** halkına ait bir tanrı olduğu görüşü hâkimdir (1). Dor halkının kuzeyden gelip Avrupa'ya, Ege ile Akdeniz adalarına, Anadolu'nun batı kıyılarına ve Etrüsklerin yaşadığı İtalya yarımadasına yerleştiği biliniyor (2). **Dor** halkı büyük olasılıkla **Tur** halkıydı ve dilleri zamanla Yunancaya dönüşmüş olan Ön-Türkçe kökenli İyonca, Aeolca ve Atça lehçeleriydi. Etrüskçenin bir Ön-Türk lehçesi olduğundan ve Etrüsk adının "Tur ve Osk" adlarının bitişimden oluştuğunu söyledim (3, 4). İyon bölgesinin Troia, yani **Tur- Öyü** (turiya) olduğu görüşündeyim. Bu konuda **21** sayılı **Traklar ve Makedonlar** başlıklı yazıma bakınız (5).

Apollon

Dor halkının yerleşim bölgesi

Apollon lir çalan, şifacı bir genç ve Zeus'un en önemli oğlu olup, güneşle ve atlarla ilişkili önemli bir tanrıydı. Solda bir Apollon heykeli ve üstte Dor halkının yaşam alanı görülüyor.

Apollo adının kökeni hakkında çeşitli görüşler vardır. Truva halkının ve Luwilerin **Apaliunas**, Dorların **Apellon**, Etrüsklerin **Apullu** ve Hititlerle Hattilerin, hatta kadim Kıbrıs halkının **Apelion** adlı tanrıları vardı (1). Tüm bu isimlerde **Apa-ı-On** "Evrensel Ulu Babadan" veya "Evrensel Ulu Atadan" anlamı bulunmaktadır. Ulu babanın kendisi olmayıp, ulu baba-**dan**, yani babanın oğlu anlamını ismin sonundaki veya ortasındaki "-ı, -lu, el" aidiyet belirten takılardan anlıyoruz.

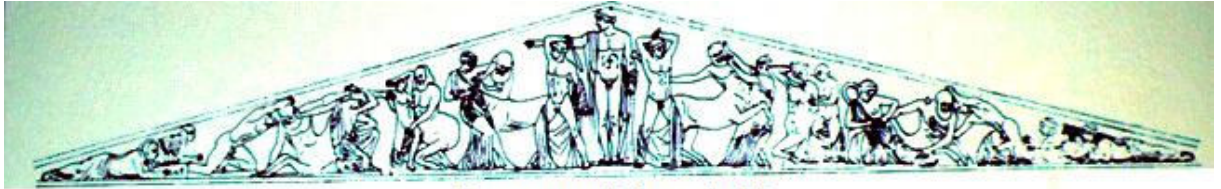
Apollo'nun Avrupa ve Akdeniz kıyılarına kuzeydoğudan geldiğini onun atlarla olan ilişkisinden anlıyoruz. Kuzeybatı Avrupa'ya yerleşmiş olan **Kelt** halkı Apollon'a "yüce atç" anlamına gelen **Apollo Atepomarus** diyorlardı. Kelt dünyasında atlarla güneş arasından yakın bir bağ vardı (1). Bu konuda **30** sayılı **At, Ad ve Ata** başlıklı yazıma bakınız (6).

Apollon'un atlarla olan yakın ilişkisini Olimpos'taki Zeus tapınağı alınlığında görüyoruz. **Pelops'un Gizemi** başlıklı kitabının 44. sayfasında Prof. Dr. **Elif Tül Tulunay** şunları yazmaktadır (7):

"**Olympos**" isminin etimolojisi bilinmemektedir. Phryg kökenli olduğu ileri sürülmüşse de, kanıtlanamamıştır. Antik kaynaklarda bazen **Oulympos** = **Ülympos** olarak geçmektedir. (Arapça **ulûm** – **post** = bilgiler, ilim mertebesi; Türkçede **ulu** – **post** = yüksek mevki anlamlarına gelir)."

Nitekim Teselya'da 2900 metre yüksekliği olan ve tanrıların oturduğuna inanılan Olympos dağı olduğu gibi, Bursa yakınındaki Uludağ da Mysia Olymposu'dur. **Mysia** Trioa'nın hemen doğusunda, Bursa ilinin bulunduğu kadim bölgenin adıdır (8).

Apollon'ın atlarla ve **Tur** (Dor) halkıyla olan yakın ilişkisini Zeus tapınağının batı alınlığında görüyoruz. Altta görülen alınlığın ortasında Apollon yarı at yarı insan Kentaur veya Centaur'lara koluyla saldırı emri verirken görülüyor. Alınlığın ortasındaki kişinin Apollon olduğunu kıvrık saçından ve çıplak bedeninden anlıyoruz. Yerde uzanmış olanlar **Lapit**'lerdir.

Zeus tapınağı batı alınlığı

Solda görülen **Kentaur** veya **Centaur** adında "**Yüz tane Tur**" anlamını buluyorum. Zira 'kental' veya 'quintal' yüz kilo gibi bir ağırlık ölçüsü olup, 'cento' İtalyanca ve 'cent' Fransızca 100 adet demektir. Demek ki 100 tane (çok sayıda) atlı grubu olarak kuzeyden Teselya'ya inen Tur'lar atlarıyla öylesine bütünleşmişlerdi ki yerli halk onları tek bir yaratık olduklarını sanmıştı. Üstteki Zeus tapınağının batı alınlığında görülen Lapit'lerle Kentaur'ların **Centauromachy** adıyla bilinen savaş sahnesidir. Lapit'lerin kralı olan Pirithous, Atrax'ın kızı olan Hippodamia ile evlilik törenine Kentaur'ları davet eder ama olaylar savaşa dönüşür.

Atrax adındaki 'at' sözcüğüne ve **Hippodamia**'daki 'hippo' sözünün 'at' demek olduğuna dikkatinizi çekerim.

Kaynaklar:

- (1) <http://en.wikipedia.org/wiki/Apollo>
- (2) http://en.wikipedia.org/wiki/Doric_Greek
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/123.pdf>
- (4) <http://www.halukberkmen.net/pdf/65.pdf>
- (5) <http://www.halukberkmen.net/pdf/121.pdf>
- (6) <http://www.halukberkmen.net/pdf/36.pdf>
- (7) **Pelops'un Gizemi**, Elif Tül Tulunay, gRaPHiS yayınları, 1998, İstanbul.
- (8) <http://en.wikipedia.org/wiki/Mysia>